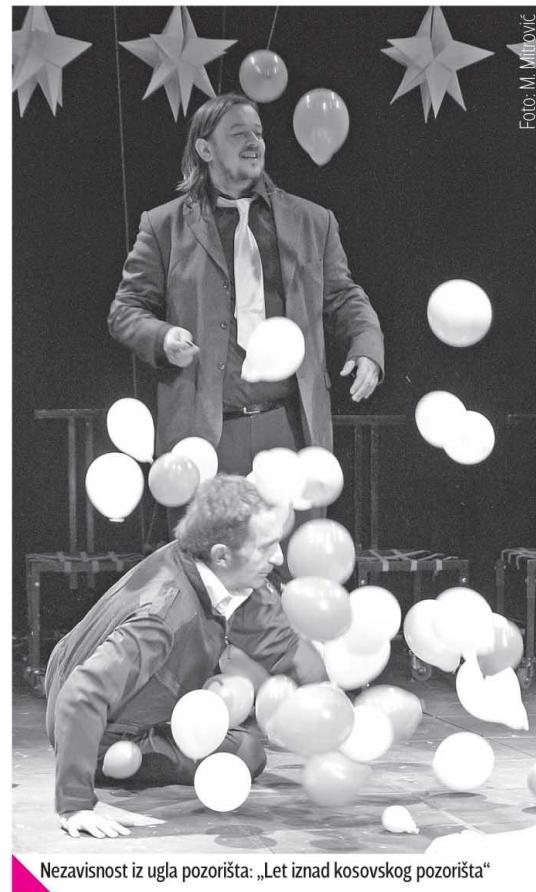


PREDSTAVA IZ PRIŠTINE IZVEDENA U BEOGRADU

UCentru za kulturnu dekontaminaciju gostovala predstava "Let iznad kosovskog pozorišta" Jetona Neziraja u režiji Blerte Neziraj, a u produkciji Centra Multimedija iz Prištine. Uz povremeni smeh tokom izvedenja, a nakon završetka predstave aplauzom i razgovorom ispraćen je komad na albanskom jeziku koji je imao titlovini prevod na srpski jezik.

TATJANA NJEŽIĆ

Kroz songove, scene jave, scene snova, uz živu muziku, ironiju i još štošta, u ovoj predstavi pozorište se pozabavilo aktuelnom temom. Naime, Kosovo, koje je pod administrativnom upravom Unmika, spremia se da proglaši nezavisnost. Jedan ministar se obraća kosovskom narodom pozorištu i traži da njihova trupa priredi ceremonijalnu predstavu koja će biti izvedena na dan proglašenja nezavisnosti. Za proslavu je odvojeno dva miliona evra od čega će ministar reditelju dati 20.000, a reditelj glumcima reći da dobijaju 10.000. Pozorišna trupa se baca na posao, ali pored niza politički korektnih i „estetskih“ zahteva, suočava i sa dva neočekivana problema; ne zna se dan pre-



Nezavisnost iz ugla pozorišta: „Let iznad kosovskog pozorišta“

mijere, odnosno proglašenja, kao ni govor predsednika vlade koji treba da bude deo pozorišnog čina.

Govoreći o motivima da radi ovu predstavu, Jeton Neziraj, između ostalog, za „Blic“ kaže:

Duhovito poigravanje kosovskom zbiljom



Autori se komično poigravaju sa lažnim vrednostima koje zastupaju političari

Ana Tasić, kritičar

- Za nas je bilo bitno ne ono što se dešava na zvaničnoj političkoj sceni već ono što je iza kulisa. Na pozorištu, naravno, nije da daje odgovore, već da postavlja pitanja, a dileme su velike - kakva je to država, da li je to ono o čemu su ljudi sanjali, šta znači kosovski identitet. Bilo je i nesuvlinski komentara i pitanja tipa da li smo protiv nezavisnosti i slično. Ono protiv čega smo jesu manipulacija, korupcija... i o tome smo govorili u pozorišnom smislu komičnim pristupom.

Predstava je nakon premijere u Prištini, igранa u Skoplju i Tirani, a po rečima umetničke ekipe, svugde je ispraćena smehom i aplauzom. Neziraj kaže da se poigravao i marketingom. Reklamirao je predstavu govoreći

da će povećati broj država koje priznaju Kosovo, te će dobiti stolicu u UN, zatim da je neko ukrao sve primerke teksta, ali da su ga glumci, na sreću, naučili na vreme. Za beogradsko gostovanje marketinška poruka se odnosila na „premijerov govor uživo“, pa mu se usjao telefon od poziva s pitanjem da li stvarno premijer dolazi u Beograd zbog predstave.

- Ova predstava je izlet u budućnost, budućnost razumevanja Beograda i Prištine - rekao je Jovan Ćirilov za „Blic“ i dodao:

- Nije slučajno da je reč o umetnicima koji su avangarda dobrih vibracija. Važno je da su Prištinci došli sa samokritičnom, satiričnom predstavom koju odlikuje sloboda iskaza. Važno je i to što je ta satira ne samo oštra nego i pozorišno uspela.

Po rečima Ane Tasić, pozorišnog kritičara, predstava je značajna jer u osjetljivom političkom trenutku farsično govorи o odnosu pozorišta i politike.

- Autori otvoreno govore o pogubnom uticaju politike na umetnost, komično se poigravajući sa lažnim, deklarativnim vrednostima koje zastupaju političari - kaže Tasićeva.

Dijalektički antipatriotizam

Postoji jedna jedjana definicija patriotizma. Odnosno, postoji jedna jedina definicija koja patriotizam određuje kao uistinu valjanu nameru i promišljeno nastojanje čoveka, a ispravnije je reći: definicija koju određuje takvo iskustvo humanističke predanosti pojedinca, zbog koje je on spremjan na žrtvovanje privilegija, ukoliko ih ima, udobnosti, ukoliko ih uživa, časti, ukoliko ona zavisi od laži, predrasuda i lukavstva - kako to uobičajeno i jeste - jednom reču, na žrtvovanje sopstvenog poseda i egzistencije. Ta definicija glasi:

patriota je onaj ko se u ime moralnih principa beskompromisno suprotstavlja memoralnoj i retrogradnoj politici kojom se društvo i država rukovode u određenom istorijskom trenutku.

Jednog dana, a taj dan će morati da dođe, prema ovoj će se definiciji meriti učinak patriota u Srbiji, u kojoj je patriotizam danas postao i najunosnija grana privrede i temelj političkih analiza. Naiime, po učincima tih i takvih patriota, koji posle rata niču kao glive posle kise, najzad će se otkriti istina u navedenoj definiciji patriotizma, i ukazće se da su patriote i

patriotkinje bili oni i one koji su decenijama proganjani kao antipatriotski, mondijalistički, belosvetski, jugonostalgičarski, komunistički, sorosovski, petokloniški i nadasve antisrpski elementi koji, kako kaže patriota Čosić, iznutra razaraju samu uštinu „ontološkog bića srpske nacije“, a ne oni i one koji su govorili da za srpske granice, koje su svuda gde i srpski grobovi, kako reče Matija, nije mnogo da pogine i 250.000 mlađih Srba, kako kaza rođoduj Ekmečić, što znači da pre nego što završe u grobu, ponesu tamо barem dvostruko više smrти nekih drugih mlađića iz drugih krajeva domovine za koju i nisu znali da nije njihova. Jednog dana, dakle, sva ta prolivena krv i leševi svih uzrasta, sva ta oplačkana imovina i sva to osiromašeno stanovništvo, sve te laži, gluposti, lukavstva i prevare, sva ta patriotska korupcija i patriotska ubistva, ogledaće se u istini iskazanoj mišljenju i preduzetih akcija one manjine koja im se suprotstavlja. To je dijalektika istorije. Jer, patriotizam je kad budućnost i život pokreće sadašnjost, a ne kad njom gospodare prošlost i smrt.

U smislu te definicije koja čeka svoje ispunjenje, možemo reći da je patriota i pisac Jeton Neziraj, čiju smo „antipatriotsku“, grku komediju „Let iznad pozorišta Kosova“, u režiji Blerte Neziraj, gledali preksino u Centru za kulturnu dekontaminaciju. U tom tekstu, u toj predstavi, on se ironično suprotstavlja moći patriotskog mnjenja i patriotskih osećanja koju emituje vrh kosovske vlasti a narod, dok sve dublje i dublje tone u bedu i nemoć, razdragano prihvata.

To nije drama koja kritikuje kosovsku državnost, za koju su podnete ogromne žrtve. To, dakle, nije drama koja dovodi u pitanje smisao tih žrtava, već pod pitanje dovodi uspostavljeni smisao državnosti, koja bi trebalo da znači nekakvu slobodu i priliku za građane, a ne novu laži i novu nepričku. Sav dekor

patriotizma i svu uljudnost koju vlast mora da igra prema pravilima evropskih i američkih kontrolora državnosti, tu masku uljudnosti i lice patriotizma, pokazali su Neziraji, bez zazora, u pravom rodu, kao farsu, i, istovremeno, u pravoj prirodi, kao dramuapsuru.

Naslov rekurira na čuveni američki film velikog češkog reditelja Miloša Formana, „Let iznad kukačićeve gnezda“, sugerujući nam, dačkle, da se radnja odvija u jednom umobolnom domu, u kojem su najveći ludaci upravo upravnici, a lečeni - zdravi ljudi, primorani na terapiju. Taj bezizlazni ambijent, nagnula je scenografski Zuzane Mayer-Staufen, postavši jednu rešetku ponad celog prostora za igru.

U životu izvedenju Gabrijela Marangonija, koji je i komponovao muziku za predstavu, i Suzane Tonielo, u spouzvu harmonike i

violine, poznatim melodijama iz filma o matiji, akcentovane su pojavе političara na sceni. Naime, od premijera Kosova, u Narodno pozorište je stigla direktiva da se sprema svečana predstava za dan proglašenja republike, a kad će se to i dogoditi, ne zna se. Bitno je da u predstavu bude integriran i govor

Zlatko Paković

POZORIŠNA KRITIKA

Jeton Neziraj, „Let iznad pozorišta Kosova“, režija Blerte Neziraj, Qendra Multimedia, Priština

vornost prema svakoj izgovorenoj reči u predstavi, ličnu odgovornost! O tome je govorio Branko Gavela. Ta odgovornost, to je, i sa pozorišne scene, istina patriotizma.

Rečenica koju će izgovoriti bri-ljanti tragedi, Bajruš Mjaku, u ulozi, ali i izvan nje, i koja će treperiti iznad ove pozorišne predstave kad se ona završi, kao što iznad podijuma za glumu stoji ta rešetka koja će na kraju pasti kao što kloplja pada na miševe, jeste pitanje: „Kakvo je to govno od države u kojoj narodni poslanici primaju deset, dvanaest puta veću platu od mene, a ja sam glumac više od trideset godina?“

Prošle godine u oktobru, takođe u CZKD-u, izvedena je dramska skica iz koje će nastati ova predstava.



Foto: Žordan Veljović

Sav dekor patriotizma i svu uljudnost koju vlast mora da igra prema pravilima evropskih i američkih kontrolora državnosti, tu masku uljudnosti i lice patriotizma, pokazali su Neziraji, bez zazora, u pravom rodu, kao farsu, i, istovremeno, u pravoj prirodi, kao dramuapsuru.

ZLATKO PAKOVIĆ

koji će premijer održati na dan proglašenja, ali on još nije napisan. Apurdost ove situacije, dakako, podseća na iščekivanje Godoja. Za proslavu je izdvojeno dva miliona evra, ali, kapitalni deo te svote, završava u džepovima za privatne sverhe.

Kad, na kraju, glavni glumac, koji treba da oseća kako je počastovan tim izborom, tek dobijeni i na brzu ruku napamet naučeni govor premijera, istupi da na sceni i izgovori, onda se događa nešto što bez ostatka razara dekor patriotizma. Čovek govorii taj naučeni tekst, ali se on otima njegovom pamćenju, i glumac posustaje, zamuckuje, i začuti da bi zatim progovorio u svoje ime i u ime onih koje uistinu može da predstavlja! Glumac ima odgo-

O toj skici, pisali smo tada na ovom mestu („Skica kao delo“, 17. oktobar 2011), da se već u njoj jasno vidi smelost autorovog stava, ali, danas, kad je i celovečernja predstava izašla na video, jasno je da su, uz pomenugov Mjakua, glumica Anisa Ismaili i glumci Adrian Morina, Adrian Aziri i Ernest Malazogu, u režiji Blerte Neziraj, tom beskompromisnom političkom stavu iznašli beskompromisni estetski korelat.